

Pellervon Päivä

2015

**Taloudellis-
yhteiskunnallinen
toimintaympäristö
Suomessa 2015-2019**

Tutkimusjohtajat Markus Lahtinen,
Paula Horne ja Perttu Pyykkönen

Pellervon taloustutkimus PTT

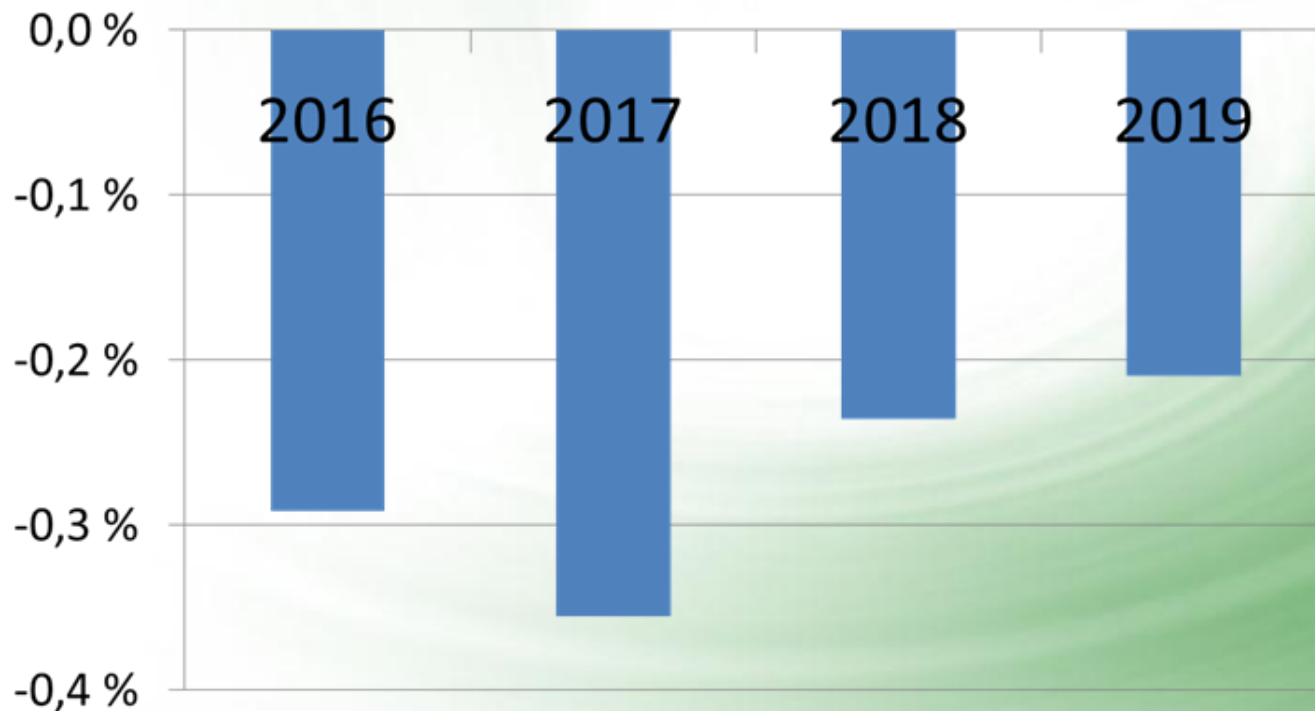
Toimintaympäristön tärkeimmät teemat

- Väestökehitys
- Investoinnit
- Innovaatiot
- Globalisaatio
- Omistajuus

Väestökehitys / Kansantalous

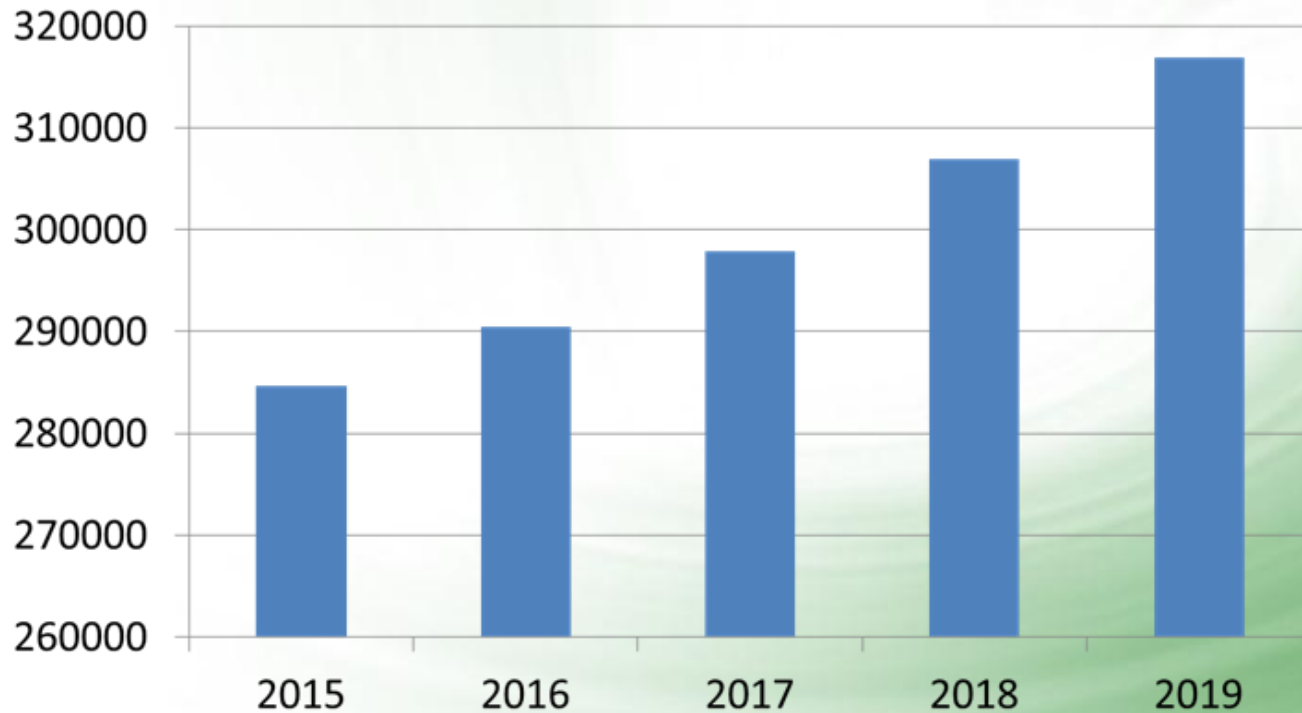
Ikääntyminen

15-64

Väestökehitys / Kansantalous

Ikääntyminen Yli 80

Väestökehitys / Kansantalous

Ikääntyminen

- Vaalikauden aikana työikäinen väestö vähenee jokaisena vuotena 0,2%-0,3%.
- Merkittävä haaste talouskasvulle.
- Ikääntyminen ei kuitenkaan määritä tulevaa talouskasvua tai selitä miksi Suomessa on jo pitkään mennyt huonosti.

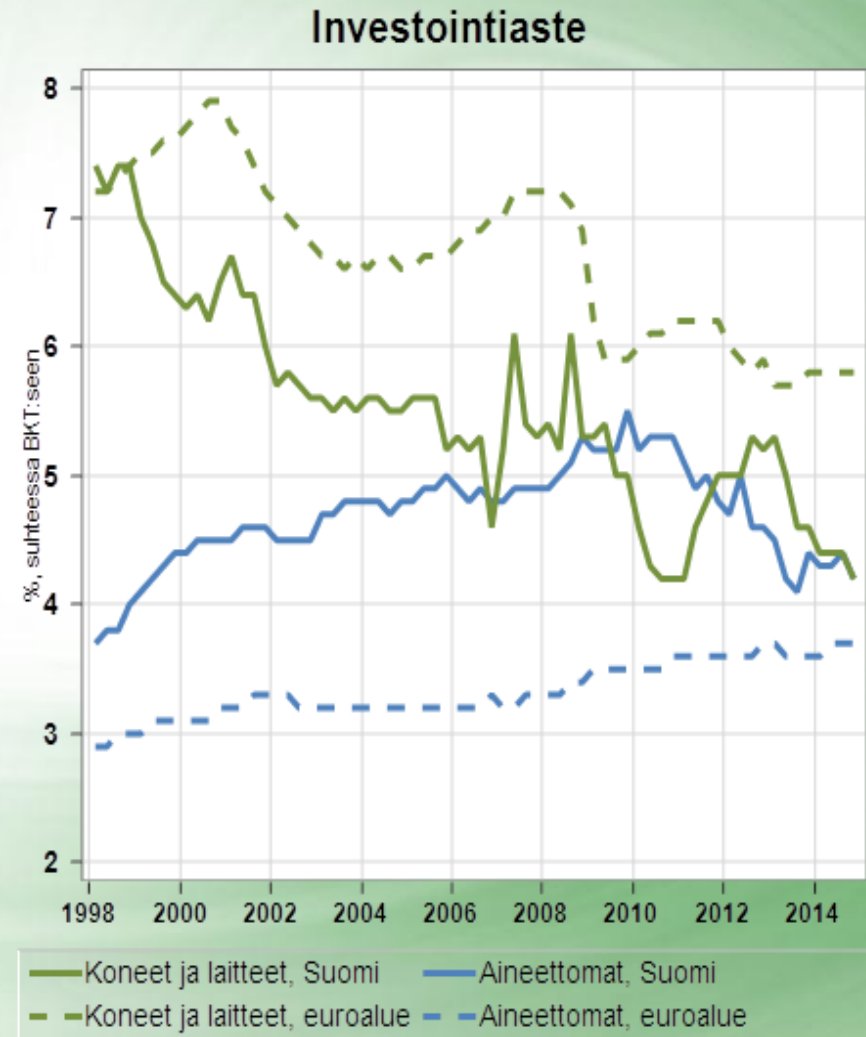
Väestökehitys / Kansantalous

Ikääntyminen

- Jos julkisen sektorin tuottavuus 0 %/v., sote-palvelutarpeen kasvun takia henkilöstö +3 000/v.
- Jos julkisen sektorin tuottavuus 0,5 %, henkilöstö +1 000/v.

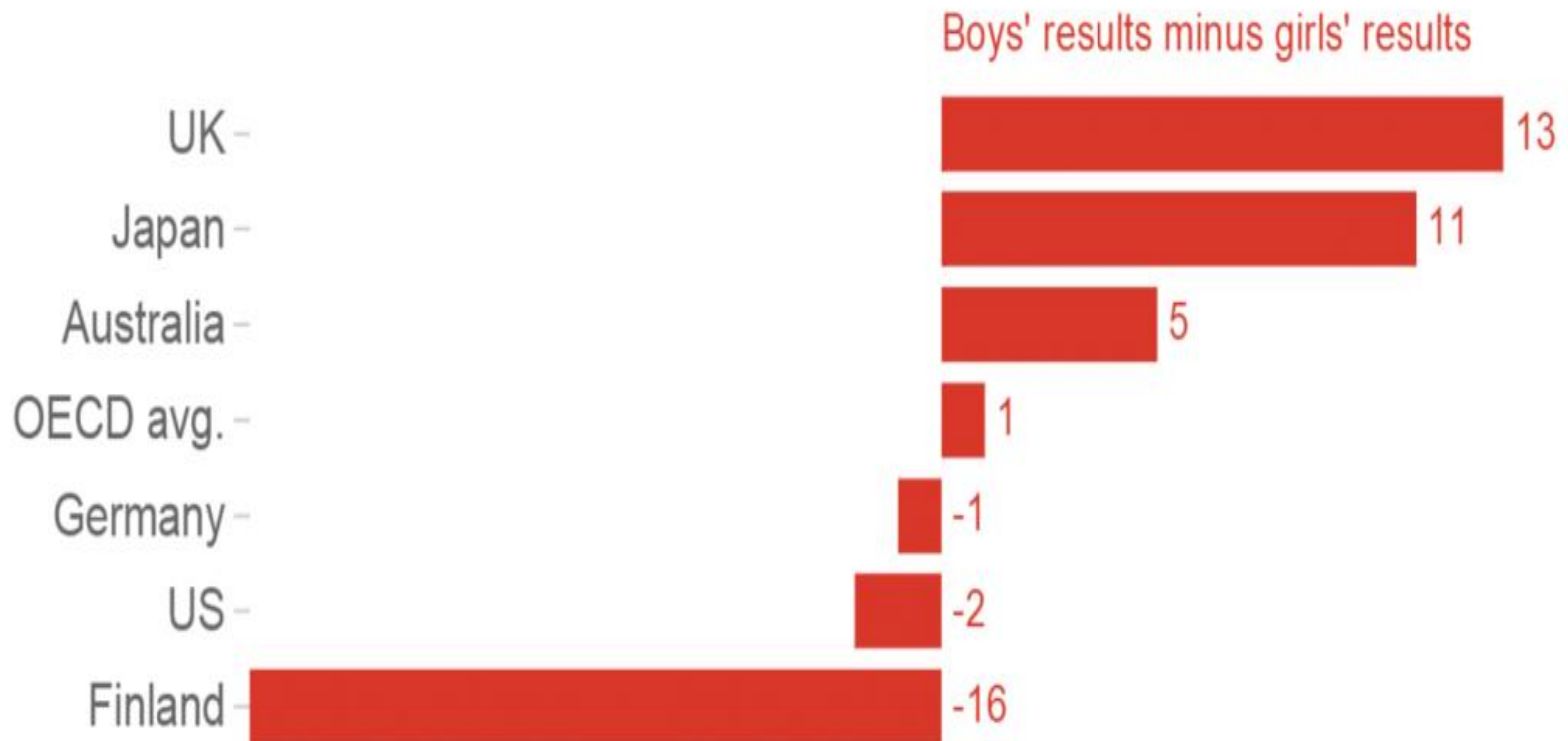
Investoinnit / Kansantalous

- Viennin kasvu on hyvä tavoite, mutta siihen pääseminen on kovan työn takana.
- Uusien tuotteiden kehittäminen vie aikaa ja vaatii investointeja.
- Investointien heikko kehitys heikentää mahdollisuuksia saada vienti kasvuun uusilla tuotteilla.
  - Kone- ja laiteinvestoinnit erittäin matalalla tasolla
  - Aineettomat investoinnit kääntyneet laskuun ja Suomen etumatka kaventumassa
  - Koulutustaso suhteessa muihin heikkenee nuorissa ikäluokissa

Pojat eivät osaa laskea

Gender gap in science

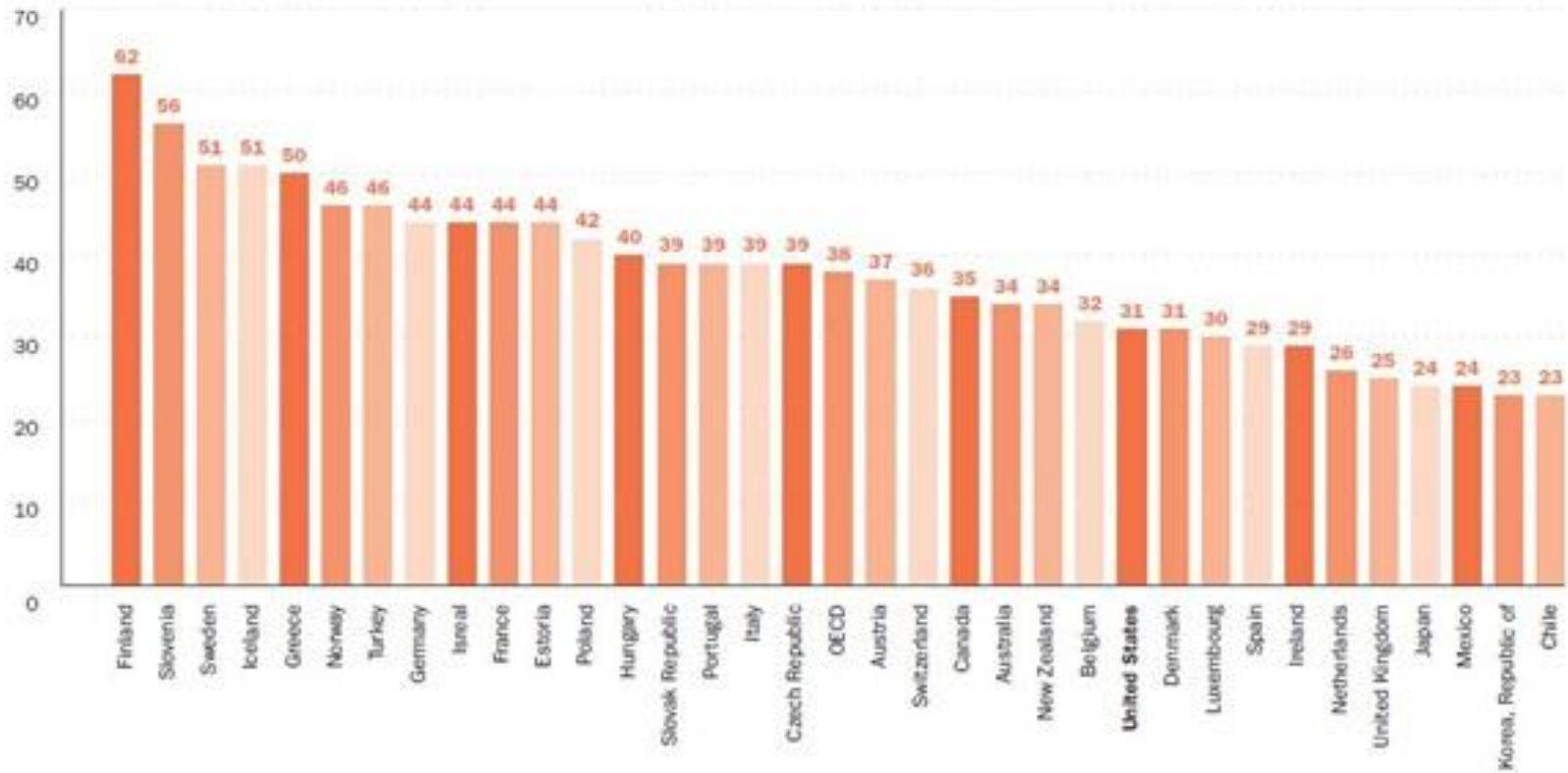

...eivätkä lukea

International Gender Gap In Reading Literacy, 2012 PISA

Fig.
1-1

Globalisaatio / Kansantalous

- Globalisaatio antaa mahdollisuuden vaurastua.
- Yhteinen maailma tarvitsee yhteistä ohjausta.
- Rahoitusmarkkinat, talouskasvu, ilmastonmuutos.
- Päätöksenteko on etääntynyt ihmisten elinpiirin ulkopuolelle.
- Yhteisöllisyys heikkenee, mikä lisää yhteiskuntien epävakautta.

Globalisaatio / Kansantalous

- Osuustoiminta on arvopohjaista jäsenten omaan elinpiiriin kiinnittyvää taloudellista toimintaa.
- Lisää ihmisten osallisuutta yhteiskuntaan.
- Osallisuus yhteiskunnasta on vakauden välttämätön ehto.
- Ilmenee päätösvaltana ja mahdollisuutena tehdä työtä osana paikallisyhteisöä.
- Osuustoiminnalliset arvoketjut jalostavat lisäarvoa ympäri Suomea.

Omistajuus / Kansantalous

- Osuustoiminnan suhteellinen osuus on suurin Suomessa.
- Mahdollistaa osaltaan Suomen pysymisen vakaana yhteiskuntana alati epävakaaammassa maailmassa.

Vaalikauden haasteet / Kansantalous

- Talouskasvu
- Julkisen talouden tilanne
- Vanheneva väestö

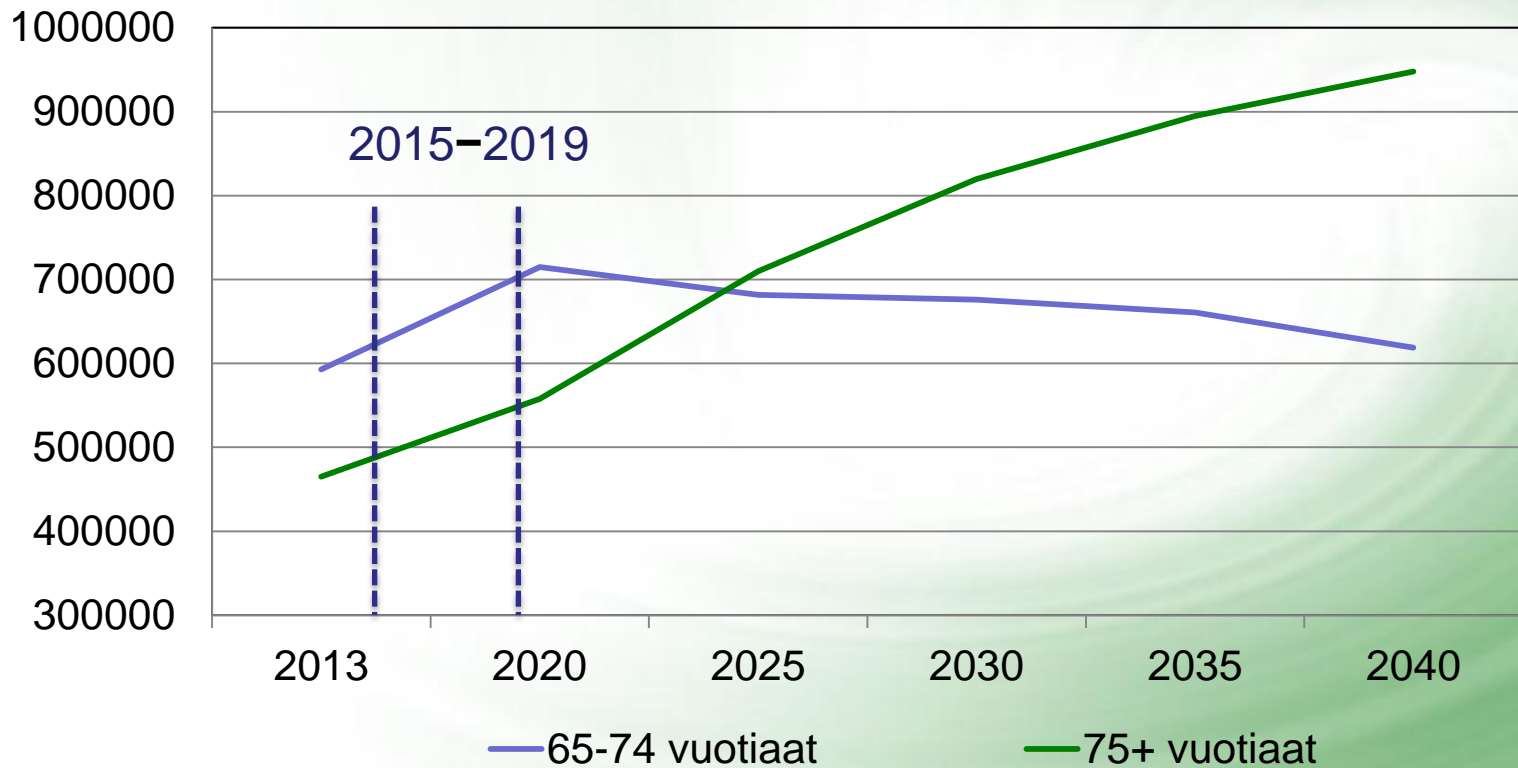

Toimintaympäristön tärkeimmät teemat

- Väestökehitys
- Investoinnit
- Innovaatiot
- Globalisaatio
- Omistajuus

Väestökehitys / Metsäala

Ikääntyvän väestön määrä 2013–2040

Lähde: Tilastokeskus, Väestöennuste

Väestökehitys / Metsäala

- Tärkeimpiä aiheita metsäalalla väestökehitykseen liittyen on metsänomistajien ikääntyminen
- Metsänomistajakunnan keski-ikä on 60 vuotta (väestön keski-ikä 41-43 v)
- Ikääntymisen jatkuminen on merkittävä muutostrendi metsänomistajakunnan rakenteessa

Väestökehitys / Metsäala

- Puukauppa-aktiivisuus laskee vanhimmissa ikäluokissa eli vähintään 75-vuotiaiden metsänomistajien kohdalla
- Tällä hetkellä noin 14 % metsänomistajista, kasvaa mahdollisesti jopa 20 % vuoden 2030 tienoilla
- Tämän jälkeen metsänomistajien ikäeron kasvu omiin lapsiin taittaa ikääntymiskehityksen, kun väestön eliniän pidentyminen samaan aikaan hidastuu.

Väestökehitys / Metsäala

- Vuosina 2015—2019 on aika varmistaa puuntarjonnan aktiivisuus myös vanhimpien metsäomistajien metsistä ennen kuin ongelmat ovat käsillä
  - Metsänhoito- ja hakkuupalvelut
  - Neuvonta metsän- ja varallisuuden hoidossa
  - Sukupolvenvaihdosten tukeminen

Investoinnit / Metsäala

Aloitus	Yritys	Paikkakunta	Tuote	Kapasiteetti
Tammikuu 2015	Lappi Timber	Kemijärvi	Havusahatavara	0,25 milj. m ³
H2/2015 2014	UPM	Kymi (Kouvola)	Havu- ja koivusellua	0,17 milj. t lisäys
	UPM	Pietarsaari	Havu- ja koivusellua	0,07 milj. t lisäys
H2/2015	Stora Enso	Varkaus	Aaltopahvin raaka- ainetta	0,390 t
H2/2015	Stora Enso	Varkaus	Sellukapasiteetin lisäys	0,085 t
H2/2015	Stora Enso	Imatra	Kartonkikapasiteetin laajennus	0,02 milj. t
H1/2015	UPM	Lappeenranta	Biopolttoaineet	120 milj.litraa
Q2/2016	Stora Enso	Varkaus	LVL	0,1 milj. m ³
2017?	Metsä Group	Äänekoski	Biotuotteet, sellu	1,3 milj. t (lisäys 0,8 milj. t)

Investoinnit / Metsäala

- Metsäteollisuuden investoinnit reippaassa kasvussa seuraavina vuosina
- Lisäksi energiateollisuus ja muut teollisuuden alat kiinnostuneita puusta raaka-aineena
- Suurteollisuus lisää alihankintaan PK-yrityksiä tuotekehittelyyn, korjuu- ja kuljetuspalveluihin sekä neuvontaan

Investoinnit / Metsäala

- Suunnitellut biotalousinvestoinnit metsäteollisuudessa nostaisivat kuitupuun tarvetta noin 6-14 milj. m³:lla
- Noin puolet kuitupuusta kertyy päätehakkuista, joten niiden pitäisi lisääntyä, mikä lisää tukkikertymää
- Lisätukille ei selvää kysyntää näillä hintatasoilla ja markkinatilanteessa (tukin hinta, sahatavaran hinta, valuuttakurssit, heikentynyt kysyntä)

Investoinnit / Metsäala

- Vuosina 2015—2019 turvattava edellytykset investoinneille
  - Puutuoteteollisuuden kehittäminen on edellytys muille metsäbiotalouden työpaikoille
  - Investointien tueksi tarvitaan toimiva infrastruktuuri, rahoitusmarkkinat ja osaaminen

Innovaatiot / Metsäala

- Metsäsektorilla innovaatiot kytkeytyvät laajasti biotalouteen
- Metsäteollisuuden tuotekehitys valtaa uusia aloja ja vanhoja aloja uusien tuotteiden avulla
  - Nanoselluloosa
  - Puurakentaminen
  - Lääketeollisuus
  - Puulankakuidut (esim. Spinnova)

Innovaatiot / Metsäala

- Innovaatiot myös muuta kuin tuotekehitystä!
- Kaupunkilaistuva ja ikääntyvä metsänomistajakunta tarvitsee yhä enemmän neuvontaa ja palveluita
- Metsänomistajat tekevät yhä suuren osan metsänhoitotöistä
  - Digitalisaatio
  - Paikannuspalvelut
  - Terveyspalvelut

Innovaatiot / Metsäala

- Vuosina 2015—2019 lisää sektorit ylittävää yhteistyötä tulevaisuuden tarpeita ennakoiden
  - Pilottihankkeita
  - Säätelyn ja ohjauskeinojen tarkistaminen
  - Uskallusta myös epäonnistua niin rahoittaja- kuin yrityspuolella

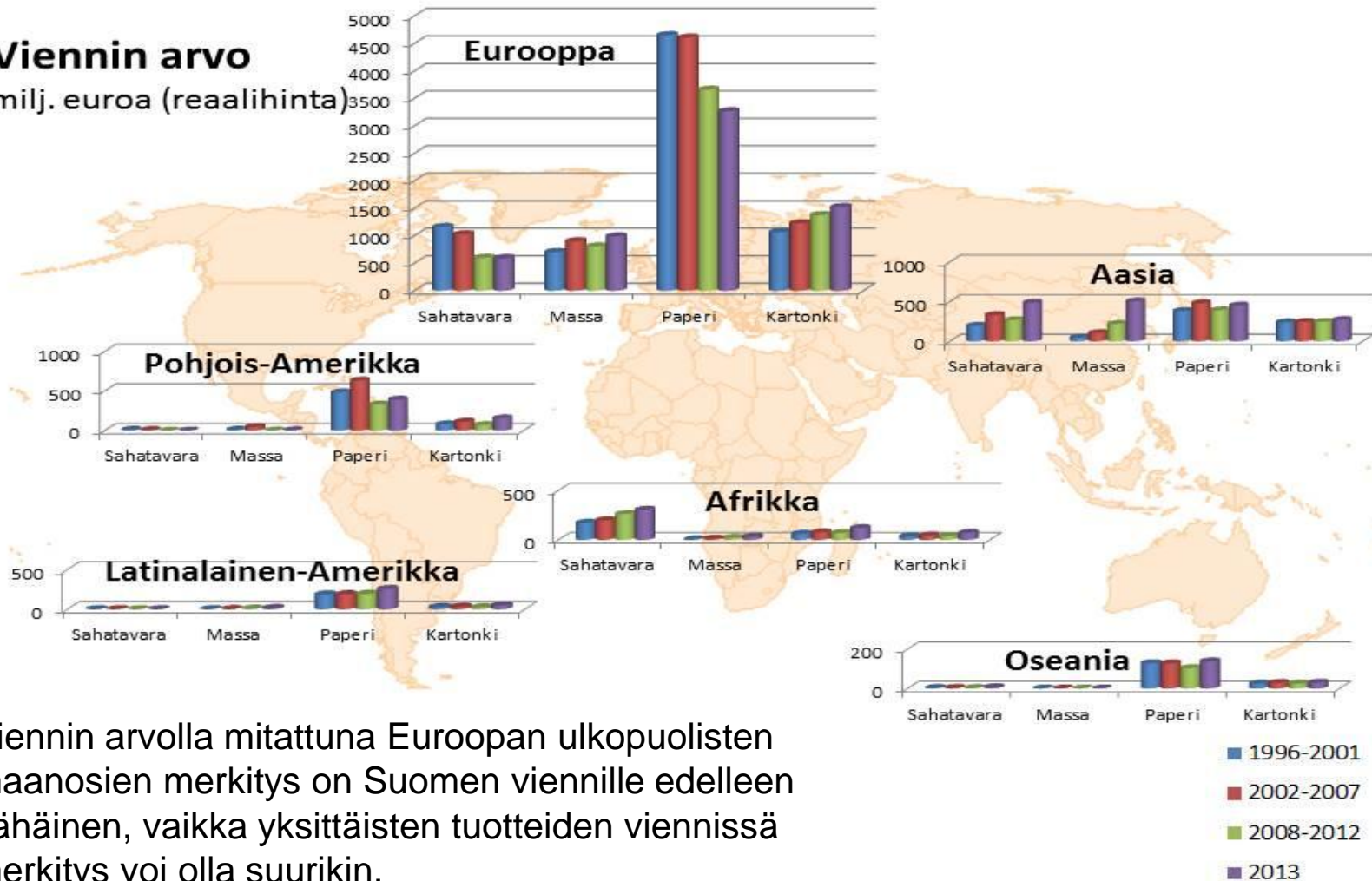
Globalisaatio / Metsäala

- Metsäteollisuuden uudet tuotteet ja uudet markkinat ovat puhuttaneet metsäalalla
- Eurooppa on perinteisesti ollut Suomen metsäteollisuudelle tärkein vientialue ja paperi tärkein vientituote
- Talouskasvun pysyessä vahvana Aasiassa ja Afrikassa myös metsäteollisuustuotteiden vienti Suomesta näille alueille voi lisääntyä, Euroopan vientiä kompensoimaan näiden alueiden kysyntä ei kuitenkaan lähitulevaisuudessa riitä

Globalisaatio / Metsäala

Viennin arvo

milj. euroa (reaalihinta)

Viennin arvolla mitattuna Euroopan ulkopuolisten maanosien merkitys on Suomen viennille edelleen vähäinen, vaikka yksittäisten tuotteiden viennissä merkitys voi olla suurikin.

Globalisaatio / Metsäala

- Uhka vai mahdollisuus?
- Globalisaatio siirtää kysyntää ja tuotantoa Aasiaan, Etelä-Amerikkaan ja Afrikkaan
- Näillä alueilla lisääntyy elintason noustessa työvoimakustannukset ja huoli ympäristöstä sekä kulutustottumukset muuttuvat

Globalisaatio / Metsäala

- Vuosina 2015—2019 kilpailutilanne edelleen kiristyy metsäteollisuuden markkinoilla tarjonnan lisääntyessä
- Suomen tuotannon kilpailukyvyn ylläpito on keskeistä, ennen kuin pidemmällä aikavälillä myös muissa maissa kustannustekijät, säätely ja kulutuspreferenssit muuttuvat

Omistajuus / Metsäala

- PK-yritysten viennin ja kasvun pullonkaulana kysynnän suhdannevaihtelut, osaaminen ja rahoitus
- Metsänomistajuudessa puuntuotannossa kuin myös muissakin metsien ekosysteemipalveluissa suurempia kokonaisuuksia koskevat päätökset ovat usein tehokkaampia
- Erilaisia yhteistoiminnan muotoja on haettu mm.
  - METSO-yhteistoimintaverkostot
  - Yhteismetsät
  - Maisemanhoitoalueet

Omistajuus / Metsäala

- Mikä on osuuskuntien rooli yhteistoiminnan edistämisessä ja toiminnan kehittämisessä? Esim.
  - Metsäpalvelut
  - Korjuu- ja kuljetukset
  - Matkailu
  - PK-sektorin vienti ja kasvu
- Vuosina 2015—2019 mahdollisuuksien kartoittaminen?

Vaalikauden haasteet / Metsäala

- Metsäalan menestystarinan jatkuminen tarvitsee kaikkien osapuolten hyvinvoinnista ja toimintaympäristöstä huolehtimista vuosina 2015 – 2019
- Biotalouskäsite puhaltaa uusia tuulia metsäalalle ja ravistelee perinteisiä käsityksiä – sinänsä perinteinen metsäala on jo biotaloutta, mutta uudistumisen tukemiseksi tarvitaan uusia näkökulmia

Toimintaympäristön tärkeimmät teemat

- Väestökehitys
- Investoinnit
- Innovaatiot
- Globalisaatio
- Omistajuus

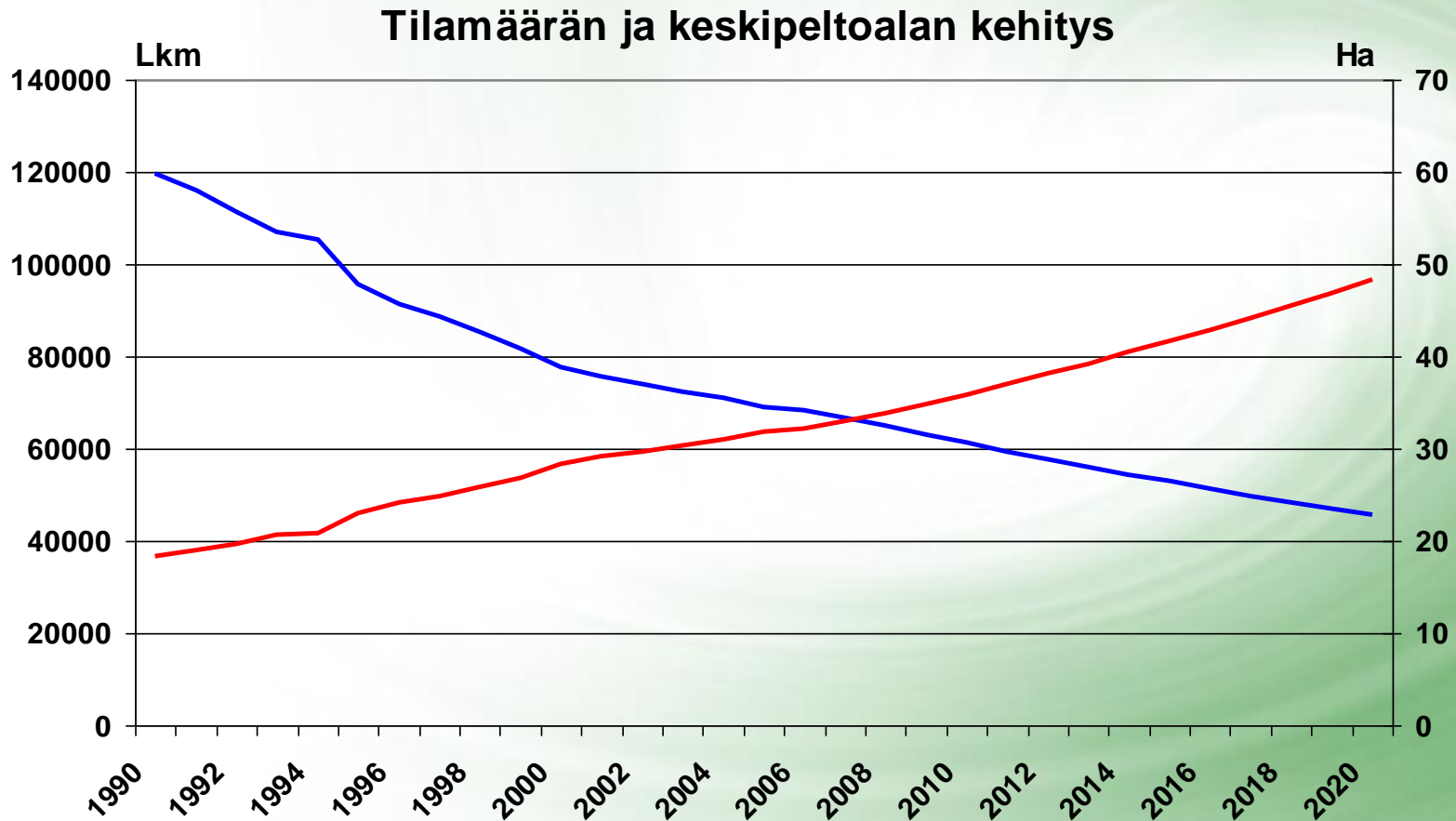

Väestökehitys / Maa- ja elintarviketalous

Rakennekehityksen ”iso linja”

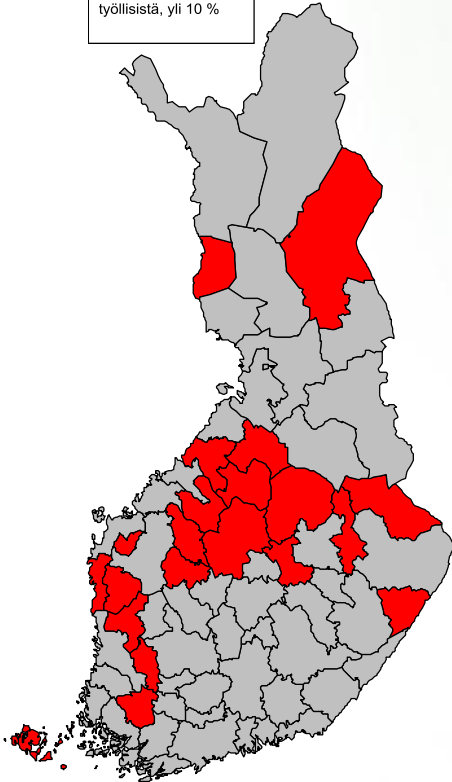
- Tilojen ja työllisten määrä vähenee
- Tilakoko kasvaa
- Tuotanto keskittyy

Väestökehitys / Maa- ja elintarviketalous

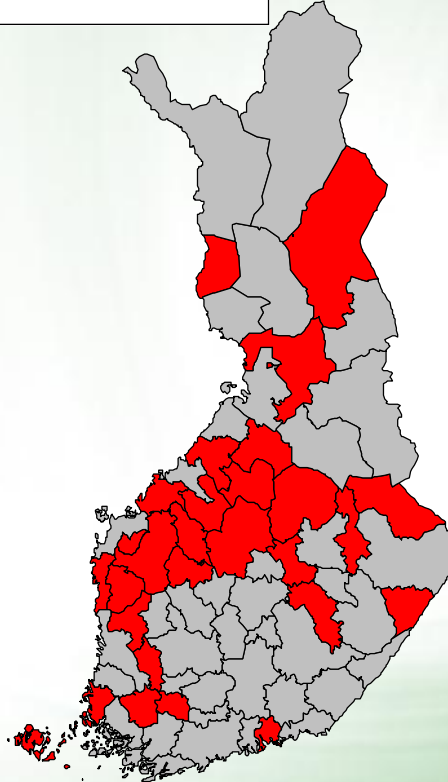

Seutukunnat, joissa maaseudun elinkeinojen osuus työllisistä yli 10 %

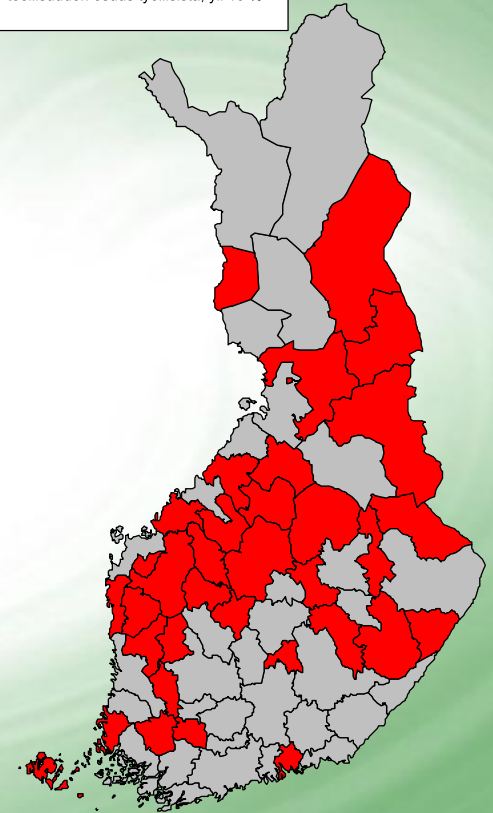
Maatalouden osuus työllisistä, yli 10 %

Maatalouden ja elintarviketeollisuuden osuus työllisistä, yli 10 %

Maa- ja metsätalouden ja elintarviketeollisuuden osuus työllisistä, yli 10 %

Maatalous yli 10 %

Lähde: Tilastokeskus, PTT

Maatalous ja elintarviketeollisuus yhteensä yli 10 %

Maatalous, elintarviketeollisuus ja metsätalous yhteensä yli 10 %

Väestökehitys / Maa- ja elintarviketalous

- Merkitys suuren osan Suomea asuttuna pitämisessä edelleen suuri
- Pieninä yrityksinä kynnys ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen suuri – työssä jaksamisen takia kuitenkin tärkeää
- Kerrannaisvaikutukset suuret ympäröivään alueeseen

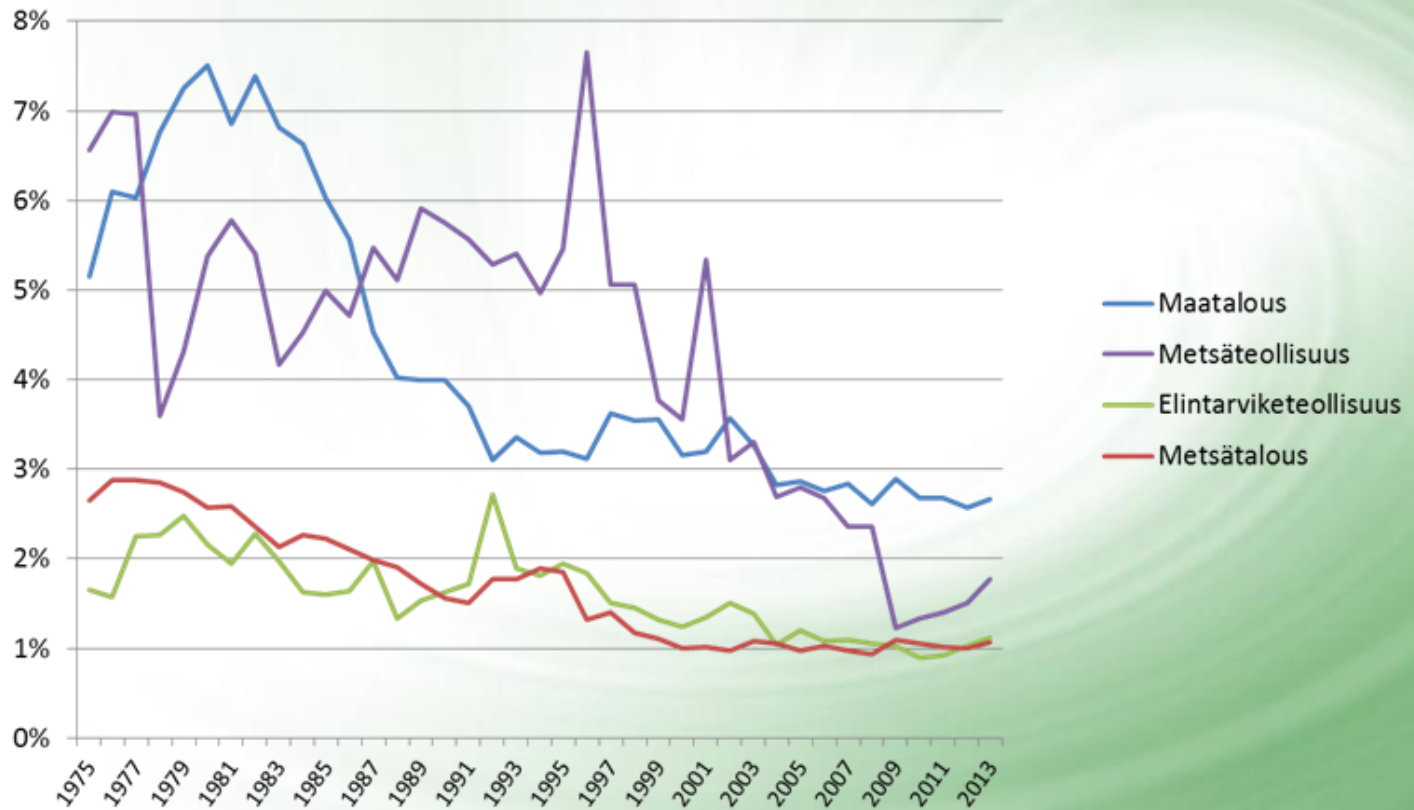
Investoinnit / Maa- ja elintarviketalous

- Maatalouden investoinnit yhtä suuret kuin metsäteollisuuden – pieniä ja hajallaan
- Ilman tukea valtaosa investoinneista uhkasi jäädä toteuttamatta
- Rahoituksen turvaaminen siten erittäin tärkeää, jos tuotanto halutaan säilyttää ja sitä kehittää
- CAP 2020 valmistelu erittäin tärkeää myös tulotukien näkökulmasta

Investoinnit / Maa- ja elintarviketalous

Osuus Suomen investoinneista, %

Lähde: Tilastokeskus, PTT

Investoinnit / Maa- ja elintarviketalous

- Investoinnit kaksin- tai jopa kolminkertaistavat tuotannon kotieläintiloilla
- Tuotanto on organisoitava uudelleen - se kuka mitäkin tekee mietittävä entistä tarkemmin koko tuotantoketjussa
- Kotieläintuotannon ja peltoviljelyn yhteensovittaminen iso haaste

Eläinmäärät ja pellonkäyttö vuosien 2009–2012 investointisuunnitelmissa

	Maito	Naudan- liha	Sika- talous	Broileri	Kanan- muna
Keskimääräinen eläinmäärä ennen investointia	62 lehmää	255 nautaa	370/870 emakkoa/liha-sikaa	66 000 lintua	32 000 kanaa
Keskimääräinen eläinmäärä investoinnin jälkeen	128 lehmää	549 nautaa	550/1900 emakkoa/liha-sikaa	113 000 lintua	68 000 kanaa
Pelto investoinnin jälkeen					
Omaa peltoa ha	49	98	69	67	64
Vuokrapeltoa ha	28	60	22	42	42
Lannanlevitysalaa sopimuksilla ha	24	45	235	133	354

Lähde: Pyykkönen ym. 2013 (ympäristölupapäätökset 2009-2012)

Innovaatiot / Maa- ja elintarviketalous

- Maatalous ollut jopa edelläkävijä ja uutta teknologiaa hyödynnetty laajasti
- Energia- ja ympäristöteknologiassa paljon kehittämistarpeita
- Rakennekehityksen myötä esimerkiksi lannankäsittelyteknologian parantamiseen pitää panostaa

Innovaatiot / Maa- ja elintarviketalous

- Ruokaketju ei ole enää pelkkä ketju – se monipuolistuu ja tarjoaa myös uusia liiketoimintamahdollisuuksia
- T&K ensiarvoisen tärkeää niche-markkinoiden löytämisessä
- Suomalainen elintarviketuotanto voi kilpailla, kasvaa ja menestyä vain lisäarvotuotteilla – ei bulkilla

Innovaatiot / Maa- ja elintarviketalous

- Innovaatio voi olla myös organisatorinen!
- Verkkokaupan mahdollisuudet ruokaketjussa?
- Osuustoiminnalla lisää vuorovaikutusta tuottajien ja kuluttajien välille?
- Digitalisaation hyödyntäminen

Globalisaatio / Maa- ja elintarviketalous

- Maatalous paikkaan sidottua, mutta markkinoiden kautta yksi globaaleimpia toimialoja
- Ohuet maailmanmarkkinat määräävät hintakehityksen
- Myös muut tekijät kuin itse ruokamarkkinat ja maatalouspolitiikka vaikuttavat ruokaketjuun – joskus erittäin dramaattisestikin

Globalisaatio / Maa- ja elintarviketalous

- Suomessa kaksi suurta hallitsee vähittäiskauppaa - muuallakin Euroopassa keskittyminen voimakasta
- Hankinnat kansainvälistyvät
- Private Label –osuudet kasvavat

- Teollisuus vastaa kaupan haasteeseen ja keskittyy sekin
- Yrityskoot kasvavat
- Jatkuvia fuusioita – tyypillistä etenkin osuuskunnissa

Globalisaatio / Maa- ja elintarviketalous

- Kansainväliset politiikkaprosessit tärkeitä Suomen maa- ja elintarviketaloudelle
- EU:n budjettiin paineita – CAP 2020 politiikkaan ja miten säilyttää Suomen asema siellä
- Maailmankaupan vapauttaminen (WTO)
- Painopisteen siirtyminen bilateraalisiin sopimuksiin (mm. TTIP) – lisää painoarvoa muille mekanismeille kuin tulleille ja tariffeille
- Maailmankaupan painopiste pois Euroopasta – mikä on Suomen kilpailukyky?

Omistajuus / Maa- ja elintarviketalous

- Kun markkinat integroituvat, myös yritykset kansainvälistyvät
- Suomalaiset yritykset mukana kehityksessä
- Kuka rahoittaa kasvun?
- Miten käy jäsenintressien osuuskunnissa?

Omistajuus / Maa- ja elintarviketalous

- Osuuskuntien rahoitus
  - Omaa vai vierasta pääomaa?
- Hybridisoituminen ja osakeyhtiöityminen
  - Ulkopuolista omaa pääomaa vai osuuskunnan/osk:n jäsenten pääomaa?
  - Suomalaiset lihatalot edelläkävijöitä
  - Toimintojen eriyttäminen
- Tasapaino tuottajan ja sijoittajan roolin välillä haastava

Kansainvälistymisen ja osuustoiminnan haasteet

Asiakkuus
-Markkinoille pääsy

Omistajuus
-Pääoman tuotto

Asiakkuus
- Tuottajahinta

Traditionaalinen osuuskunta

Omistajuus
- Valta/kontrolli

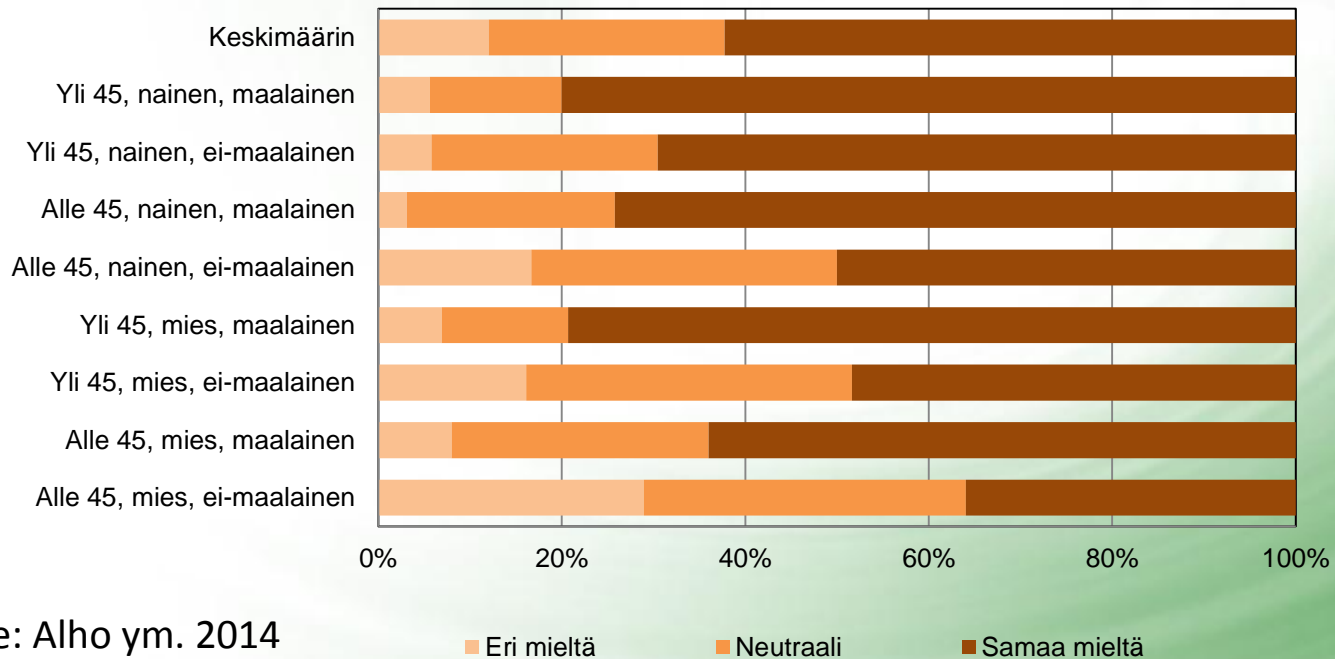
???

Omistajuus / Maa- ja elintarviketalous

Sijoitusalan ammattilaisten vastaukset väittämään:
”Ruokaketju kiinnostaa sijoituskohteena”

Lähde: Alho ym. 2014

■ Eri mieltä   ■ Neutraali   ■ Samaa mieltä

Vaalikauden haasteet / Maa- ja elintarviketalous

- CAP 2020 valmistelu
- Rakennekehityksen rahoituksen turvaaminen
- Tasavertaisista kilpailuedellytyksistä huolehtiminen
  - Kilpailulainsäädäntö ja sen tulkinta
  - Byrokratia – kansalliset säädökset vs. muualta tuleva säätely
  - Kauppapoliittiset ratkaisut
  - Infra – ml. digitalisoinnin hyödyntäminen